

Festészeti oktatói munkára vonatkozó elképzeléseim

Hatodik éve tanítok festészetet a Magyar Képzőművészeti Egyetemen.

A felvételig jelentkezők szakmai felkészültsége elsősorban az alakrajz vonatkozásában igen csekély, és az évek folyamán egyre gyengébb, másrészt a vizuális gondolkodás sajátos szempontjai szerinti tisztánlátás helyett igen zavaros elképzelésekkel érkeznek a fiatalok.

Ez részben csak a műtermi munka első heteiben derül ki.

Az első, a második, esetleg a harmadik félév a hiányok pótlásával vagy a téves képzetek, gondolatok tisztázásával telik el.

A festőnövendékek valós ismeretekkel alátámasztott szemléleti formái ekkor még többnyire a XIX. század közepénél tartanak, viszonylag alacsony koncentrációs szinten.

Ebben a helyzetben a képzés további feladatait öt pontban szeretném összefoglalni.

1. érzékszervi–tapasztalati
2. logikai–strukturális
3. műveleti–formai
4. konceptuális–elméleti feladatok és
5. tájékoztató, diavetítéses beszélgetések

1. Az érzékszervi–tapasztalati feladatok

- a) tárgyias, külső megfigyelésre alapuló leképzések pontosítása.
- b) nemtárgyias, azaz eleve elvontságokra alapuló kifejezési formák, mint pl. foltok, gesztusok, halmazok, színek, színcapcsolatok, fények stb. megfigyelése és kifejezése.

2. A logikai–strukturális feladatok

- a) a látható világ alakzataira mint azok belső szerkezeti felépítettségéből következő okozatok megértésére, valamint a látható világ viszonyainak, mint a külső fény szerkezeti okából keletkező okozatok megértésére és kifejezésére vonatkoznak, hiszen a festés művelete ebben a vonatkozásban nem más, mint a külső fény útjának elindítása, pl. festék, vászon és ecset, illetve kézmozdulatok segítségével.
- b) a nemlátható világ geometrikus, metrikus, topologikus és időbeli felépíthetőségének elsajátítására (pl. a szám, a folyamatosság–szakaszosság stb. fogalmaival), illetve a felsoroltak rajzi és festészeti eszközökkel történő sajátos érzékenységgű kifejezésére vonatkoznak, hiszen a festés művelete ebben a vonatkozásban sem más, mint magából a festék anyagából kiáramló, azaz a mű belső világából kiáramló fény útjának elindítása.

3. A műveleti–formai feladatok

Mivel a művészi formának sem a látható világban, sem a nem látható, azaz a képezhető világban nincsen előképe, a festő feladata a sajátos művészi forma megteremtése. A művészi formáról alkotott gondolataink és a formát rögzítő festékanyag, illetve az azokat hordozó pl. vászon között, műveleti intelligenciánk teremt kapcsolatot.

Műveleteink azonban nem közvetlenül a formára vonatkoznak, hanem a munkánkban megkívánt forma és a kép egészét jelentő kompozíció szerkezetére, másrészt magára a festék anyagára, az öt hordozó alap milyenségére és az ecsetre, festőkésre stb.-re.

A szerkezethez kapcsolódó anyag eredményezi a formát. Ezért mondhatom, hogy műveleteink a művészi formára vonatkozó gondolataink és a felhasznált anyagaink között léteznek. Műveleteink segítségével képi szerkezethez kötjük a munkánkhoz választott anyagot, és ennek eredője a művészi forma.

4. A konceptuális–elméleti gondolkodás

a) a konceptuális feladatokat megelőzik a műtermi munka során készülő konkrét munkák megbeszélései mint a vizuális eredményekről, illetve szándékokról való beszéd készségének fejlesztése. Ezután következik a személyes fejlődéshez kötődő festői programok kialakítása fogalmi tudatossággal – különös fontosságot tulajdonítva a tér, a tömeg, az idő, a fény, a rész és egész, a ritmus, a kompozíció, a skálák, a halmazok, a rendszer, a módszer, az ok és okozat, az idealitás, realitás, szerkesztettség, információ, paraméter, szimbólum stb., kategóriáinak.

A vizuális nyelvezetben ezek a kategóriák természetesen sajátos szerepet töltenek be, ezért jelentésük is egyszerre vizualitáson belüli és kívüli. Jelentőségük viszont részben korhoz kötött, ezért a jelentés időszerűségéről való elmélkedés is az elméleti gondolkodás részét képezi. Rendkívül fontos a magyar nyelv logikájának és a magyar festészeti hagyományok sajátosságainak megismertetése is, hogy a növendékekben tudatosodjon kulturális anyanyelvük.

b) a művészettörténetben található vizuális nyelvezeti vagy eszmei jellegű koncepciók megbeszélése mint a vizualitás logoszának és ethoszának elsajátítása. Legfontosabbak természetesen a XIX. és a XX. század koncepciói és azok szóbeli és írásbeli értékelései, közös megbeszélései. Bizonyos értelemben ide tartoznak a művészek személyes életviteléről való elmélkedések általában, de személyesen is.

Mivel az egyetemen, hazánk művészeti elit intézményében a magyar művészet történetét immár másfél évtizede egyáltalán nem oktatják (ami példátlan eset a világ oktatási intézményeiben), fontosnak tartom a magyar művészek munkáival, életművével való tudatos foglalkozást, nemzetközi összehasonlításban is.

5. A tájékoztató, diavetítéses beszélgetések

olyan művek vagy életművek bemutatását és megbeszélését szolgálják, amelyekkel a festőnövendékek nem igen találkozhatnak, sem a művészettörténeti előadásokon, sem a fellelhető szakirodalomban. Ezek anyagát saját életem folyamán gyűjtöttem össze több évtizedes külföldi tartózkodásom során.

Kovács Attila

MKE, Budapest, 2002. december 26.